# ОБЩИНСКА СТРАТЕГИЯ

## ЗА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОБЩИНА ТРЪН ЗА ПЕРИОДА 2024 – 2026 г.

Общинска стратегия за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците в община Трън за периода 2024 – 2026 година е приета на заседание на Общински съвет Трън, проведено на 30.01.2025г с Решение №2

# СЪДЪРЖАНИЕ

I. Въведение……....3

II. Общи положения за подкрепата за личностно развитие съгласно Закона за предучилищното и училищно образование и Наредбата за приобщаващо образование ……...4

III. Анализ на осигурената обща и допълнителна подкрепа за личностното развитие на децата и учениците от община Трън. Състояние и предизвикателства…….……...….6

IV. Основни принципи при изпълнението на Стратегията……28

V. Цел и визия……28

VI. Цели, приоритети и мерки за осигуряване за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците за периода 2024 – 2026 г……30

VII. Индикатори за постигане целите на стратегията……..35

VIII. Планиране, координиране и отчетност на изпълнението на Стратегията…36

IX. Осигуряване на информация и публичност……..36

Списък на съкращенията…….…….....37

# I. ВЪВЕДЕНИЕ

Общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Трън за периода 2024-2026 ( 2024/2025г и 2025/2026г.) е разработена съгласно изискванията на чл. 197, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование (Обн. ДВ. бр.79 от 13 Октомври 2015 г., в сила от 01.08.2016 г., с посл. изм. и доп. ДВ. бр.69 от 16 август 2024г(ЗПУО) и чл. 5 от Наредба за приобщаващото образование (приета с ПМС № 232 от 20.10.2017 г., с посл. изм. и доп. ДВ. бр. 66 от 6 август 2024. (НПрО). В общинската стратегия са залегнали цели и мерки, които са в съответствие със заложените в Областната стратегия за личностно развите на деца и ученици 2024-2026г, приета на заседание на Областен съвет за развитие на област Перник.

Подкрепата за личностно развитие на децата и учениците е регламентирана в раздел II от глава девета на ЗПУО. Тя се осигурява от институциите в системата на предучилищното и училищното образование, съвместно с държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги. Институциите самостоятелно разработват и прилагат цялостни политики за подкрепа за личностно развитие на детето и ученика, изграждане на позитивен организационен климат, утвърждаване на позитивна дисциплина и развитие на училищната общност. Изграждането на позитивен организационен климат изисква създаване на условия за сътрудничество, ефективна комуникация и отношения на загриженост между всички участници в процеса на образование.

Настоящата стратегия задава рамката за осъществяване на подкрепата за личностното развитие на децата и учениците в община Трън, като анализира настоящата ситуация, описва визията, основните направления и очертава актуалните цели, мерките и предизвикателствата за личностното развитие на децата и учениците. Програмният документ продължава и надгражда постигнатото със Стратегията за периода 2022-2024 г. и има за цел да създаде ефективен модел за приобщаващо образование и подкрепа за личностното развитие на деца и ученици, в съответствие с индивидуалните им образователни потребности и съгласно националните приоритети.

Образованието е национален приоритет и като процес включва обучение, възпитание и социализация. Реализира се в съответствие със следните принципи:

- ✓ единна държавна образователна политика за осигуряване правото на предучилищно и училищно образование;
- ✓ ориентираност към интереса и към мотивацията на детето и на ученика, към възрастовите и социалните промени в живота му, както и към способността му да прилага усвоените компетентности на практика;
- ✓ равен достъп до качествено образование и приобщаване на всяко дете и на всеки ученик;
- ✓ равнопоставеност и недопускане на дискриминация при провеждане на предучилищното и училищното образование;
- ✓ запазване и развитие на българската образователна традиция;
- ✓ хуманизъм и толерантност;
- ✓ съхраняване на културното многообразие и приобщаване чрез българския език;
- ✓ иновативност и ефективност в педагогическите практики и в организацията на образователния процес въз основа на научна обоснованост и прогнозиране на резултатите от иновациите;
- ✓ прозрачност на управлението и предвидимост на развитието на предучилищното и училищното образование;
- ✓ автономия за провеждане на образователни политики, самоуправление и децентрализация;

- ✓ ангажираност на държавата, общината и юридическите лица с нестопанска цел, работодателите, родителите и други заинтересовани страни и диалог между тях по въпросите на образованието.

Законът за предучилищното и училищното образование разглежда личностното развитие като пресечната точка за междусекторните политики и грижата за деца на всички равнища на управление - на общинско, областно и национално ниво. Подкрепата стартира в образователните институции. Основа за планиране и подкрепата е общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие.

Общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Трън 2024-2026г. е разработена въз основа на изготвените Анализи на потребностите от подкрепа за личностното развитие на децата и учениците на територията на община Трън.

Основните направления, залегнали в настоящата Стратегия, са:

- Гарантиране на правото на всяко дете и ученик на достъп до детска градина и училище и качествено образование.
- Приемане и зачитане уникалността на всяко дете и ученик и подкрепа на неговото личностно израстване, на които образователните институции да откликнат по най-подходящия начин, чрез гарантиране на максимално развитие на неговия потенциал.
- Професионално развитие и повишаване на педагогическите компетентности на работещите в образователните институции с оглед осигуряване на обща и допълнителна подкрепяща среда на децата и учениците.
- Сътрудничество на институциите в системата на предучилищното и училищното образование на всички равнища - управление, диалог и екипност, споделяне на добри практики в процеса на приобщаващото образование, ефективно взаимодействие с родителските общности за осигуряване на обща и подкрепяща среда.

Използвайки опита от предходния период, настоящата стратегията е създадена в процес на партньорство между заинтересованите страни в община Трън и следва да осигури ключовите фактори и ресурси за успешен старт в осигуряването в образователните институции на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие.

Стратегията е за двугодишен период и се фокусира върху приоритети, даващи отговор как приобщаващото образование да се реализира в детската градина и училището осъзнато и пълноценно и да гарантира качествено образование за всяко дете и ученик.

Общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Трън 2024-2026 г. се приема от Общинския съвет, въз основа на областната стратегия, приета от Областния съвет за развитие на област Перник.

Реализирането на общинската стратегията е продължителен, отговорен, последователен и отворен във времето процес, който следва динамиката на промените и предизвикателствата на времето, в което живеем. Постигането на целите е възможно с обединяване усилията на всички заинтересовани страни.

## II. Общи положения за подкрепата за личностно развитие съгласно Закона за предучилищното и училищно образование и Наредбата за приобщаващо образование

Стратегията за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Трън 2024-2026 е в съответствие с набелязаните цели, приоритети и мерки за подобряване на достъпа и качеството на предучилищното и училищното образование, заложени в международни и национални документи. Ориентирана е към реализиране на политики и мерки, които осигуряват правото на достъп до качествено образование, удовлетворяване на образователните потребности и развитието на способностите на всяко дете и ученик.

Съгласно чл. 174, ал. 1 от ЗПУО, институциите в системата на предучилищното и училищното образование осигуряват подкрепа за личностно развитие на децата и учениците съвместно с държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги. Образователните институции предоставят подкрепа за личностно развитие на всички деца и ученици, която осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развитие на способностите и уменията им. Подкрепата за личностно развитие се прилага в съответствие с индивидуалните образователни потребности на децата и учениците (чл.176, ал. 1, ал. 2 от ЗПУО и чл. 4, ал. 1 и ал. 2 от НПрО).

Държавният образователен стандарт за приобщаващо образование регламентира организиращия принцип на подкрепата за личностно развитие като обща и допълнителна подкрепа.

Общата подкрепа за личностно развитие е насочена към развитието на потенциала на всяко дете и ученик, а допълнителната - към деца и ученици със специални образователни потребности, в риск, с изявени дарби, с хронични заболявания.

Общата и допълнителната подкрепа се осигуряват там, където са детето и ученикът - в детската градина, в училището и в центъра за обществена подкрепа за личностно развитие, като в случаите по чл. 111, ал. 1, т. 1 ЗПУО - в домашни или в болнични условия, а при необходимост от разширяване на общата и допълнителната подкрепа, която се осигурява в детската градина, училището и центърът за обществена подкрепа за личностно развитие, и в зависимост от спецификата на дейностите - и от разстояние в електронна среда чрез използване на средствата на информационните и комуникационните технологии.

Съгласно чл. 143, ал. 1 от НПрО със заповед на началника на РУО – Перник в началото на всяка учебна година се определят училища, които при необходимост могат да осигурят болнични учители.

За организиране и координиране на процеса на осигуряване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в детската градина и училището, в началото на всяка учебна година със заповед на директора се определя координатор, който координира работата на екипите за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците и дейностите с педагогическите специалисти и с родителите във връзка с подкрепата за личностно развитие на децата и учениците (чл. 7 от НПрО).

Общата подкрепа за личностно развитие е насочена към всички деца и ученици, гарантира участието и изявата им в образователния процес. Определена е в чл. 178, ал. 1 от ЗПУО и глава втора „Условия и ред за осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците“ в Наредбата за приобщаващото образование и включва:

- ✓ екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти;
- ✓ допълнително обучение по учебни предмети;
- ✓ допълнителни модули за деца, които не владеят български език;
- ✓ допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове;
- ✓ консултации по учебни предмети;
- ✓ кариерно ориентиране на учениците;
- ✓ занимания по интереси;
- ✓ библиотечно-информационно обслужване;
- ✓ грижа за здравето;
- ✓ осигуряване на общежитие;
- ✓ поощряване с морални и материални награди;
- ✓ дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;
- ✓ ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения;
- ✓ логопедична работа.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя на деца и ученици със специални образователни потребности (СОП), в риск, с изявени дарби и с хронични заболявания (чл. 187, ал. 2 от ЗПУО) и включва:

- ✓ работа с дете и ученик по конкретен случай;
- ✓ психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
- ✓ осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
- ✓ предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
- ✓ ресурсно подпомагане.

Съгласно чл. 188 от ЗПУО и чл. 70 от НПрО допълнителната подкрепа се предоставя въз основа на оценката на индивидуалните потребности. Оценката се извършва от екип за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика, утвърден със заповед на директора на детската градина или училището за конкретно дете или ученик. Функциите на ЕПЛР са определени в чл. 189, т. 1-4 от ЗПУО и чл. 129, ал. 2, т. 1-10 от НПрО.

Според вида си допълнителната подкрепа е краткосрочна и дългосрочна. Краткосрочната подкрепа обхваща периода от минимум една учебна година до максимум края на съответния етап от степента на образование. Дългосрочна е подкрепата, която обхваща повече от един етап от степента на образование, повече от една степен на образование или е за целия период на обучение на детето или ученика в детската градина или училището.

Основен принцип на Закона за предучилищното и училищното образование е подкрепата за детето и ученика да се осъществява на ниво най-близко до мястото, където живее и учи. Приоритет в политиките, свързани с приобщаващото образование, е стремежът към премахване на всички форми на изолация в образованието и осигуряване на подкрепа и удовлетворяване на индивидуалните потребности на всички участници в образователно-възпитателния процес. Приобщаващото образование е неизменна част от правото на образование. То дава възможност за личностно развитие на всички деца и ученици, като им се осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда. Това е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и разнообразието от потребности на всички деца и ученици чрез активиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота.

## III. Анализ на осигурената обща и допълнителна подкрепа за личностното развитие на децата и учениците от община Трън. Състояние и предизвикателства

Анализът включва актуална информация за детската градина, училището и центъра за обществена подкрепа на личностното развитие, функциониращи на територията на община Трън. Обобщени са организираните към момента дейности, подкрепящи обучението и възпитанието на децата и учениците, дейности за развитие на техните интереси и способности в общината на науките, технологиите, изкуството и спорта, ресурсно подпомагане на деца и ученици със специални образователни потребности, педагогическа и психологическа подкрепа и др. Обект на изследване са ресурсната и кадрова обезпеченост на системата на предучилищното и училищното образование в община Трън; материалната среда и условията за личностно развитие.

В изложения анализ са разгледани ключовите фактори и елементи от предоставянето на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците. Направени са изводи за основната насока и за бъдещи действия на база настоящата ситуация. Анализът се позовава на статистически данни, предоставени от образователните институции в общината. Данните обхващат учебните 2021/2022 и 2022/2023 години, за които са анализирани мерките за адаптиране на децата и учениците към училищната среда, тенденциите при интеграцията и пълноценното включване на ученици със СОП и хронични заболявания, наличието на рискови фактори в средата, които могат да повлияят на обучението на учениците, необходими дейности по превенция на агресивно и неприемливо поведение, тормоз, насилие, зависимости и други.

През изминалите две години всички образователни институции продължаваха да бъдат изправени пред последиците, породени от епидемиологичната обстановка, свързана с COVID-19. Промяната в условията на функциониране на образователната система породи редица проблеми и трудности, но и даде възможност обучението да се адаптира към ограниченията на пандемията и да функционира по нов начин. Пандемията постави редица предизвикателства и пред личностното развитие на децата и учениците, като се разшири обхвата и потребностите от обща и допълнителна подкрепа. Социалната изолация, карантината, дистанционното обучение се отразиха негативно върху психиката, мотивацията за учене и поведението на много деца и ученици.

Мерките за дигитализация осигуриха възможност да не се прекъсва образователният процес след пандемията от COVID-19, което позволи образователната система да премине успешно в дистанционен режим на работа. С промените в ЗПУО от 2020 година се регламентира обучението от разстояние в електронна среда (ОРЕС) и се гарантира непрекъснатото обучение на децата и учениците при различни извънредни обстоятелства – грипни ваканции, климатични или други фактори.

## 1. Демографска характеристика на община Трън

По официални данни на Националния статистически институт (НСИ) към 31.12.2022 г. в област Перник - по територия най-голямата община е Трън.

**Таблица 1: Население в община Трън 2021 – 2022 г.**

| Община | 2021 | | | 2022 | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | общо | мъже | жени | Общо | мъже | жени |
| Трън | 3813 | 1928 | 1885 | 3409 | 1698 | 1711 |

**Таблица 2: Брой и прираст на населението на възраст 0-19 г. в община Трън за периода 2019-2022 г.**

| Община | (брой) | | | | | | | | | | Прираст (%) |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | 2019 | | | | | 2020 | | | | | |
| | 0 – 4 | 5 – 9 | 10 – 14 | 15 – 19 | Общо | 0 – 4 | 5 – 9 | 10 – 14 | 15 – 19 | Общо | |
| Трън | 147 | 143 | 150 | 153 | 593 | 140 | 145 | 157 | 158 | 600 | +1 |

| | 2021 | | | | | 2022 | | | | | Прираст (%) |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| община | 0 - 4 | 5 - 9 | 10 - 14 | 15 - 19 | Общо | 0 - 4 | 5 – 9 | 10-14 | 15 - 19 | Общо | |
| Трън | 140 | 148 | 158 | 156 | 602 | 114 | 137 | 149 | 137 | 537 | -11 |

**Таблица 3: Динамика на населението на възраст 0-19 г. в община Трън**

| Община | 2021 | | 2022 | |
|---|---|---|---|---|
| | Население на възраст от 0-19 години | Общо население | Население на възраст от 0-19 години | Общо население |
| Трън | 602 | 3813 | 537 | 3409 |

**Таблица 4: Механично движение на населението през 2022 г. в община Трън**

(Брой)

| Общини | Заселени | | | Изселени | | | Механичен прираст | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | всичко | мъже | жени | Всичко | Мъже | жени | всичко | мъже | жени |
| Трън | 159 | 65 | 94 | 105 | 50 | 55 | 54 | 15 | 39 |

**Таблица 5: Население по постоянен и настоящ адрес в община Трън**

| Община | 2019 | | 2020 | | 2021 | | Към 15.12.2022 | | Към 15.12.2023 | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Постоянен адрес | Настоящ адрес | Постоянен адрес | Настоящ адрес | Постоянен адрес | Настоящ адрес | Постоянен адрес | Настоящ адрес | Постоянен адрес | Настоящ адрес |
| Трън | 3701 | 4269 | 3643 | 4277 | 3573 | 4175 | 3539 | 4091 | 3487 | 4045 |

## 2. Състояние на общинската мрежа от училища, детски градини и обслужващи звена

Системата от предучилищното и училищното образование в община Трън се състои от:

- **1 детска градина/общинска/**
- **1 средно училище /общинско/ - средищно, защитено**
- **1 център за обществена подкрепа /общински/**
- **1 център за социална рехабилитация и интеграция**

### *2.1. Училища*

Училищното образование в България започва от 7 годишна възраст. По преценка на родителите / настойниците 6 годишните деца могат да постъпят в училище, ако физическото и умственото им развитие позволява.

Според етапа или степента на образование училища са: начални (I - IV клас включително); основни (I - VII клас включително); гимназии (VIII - XII клас включително); обединени (I - X клас включително); средни (I - XII клас включително).

С държавният образователен стандарт за профилиращата подготовка се определя съвкупност от изисквания за резултатите от обучението по всеки профилиращ учебен предмет в края на средната степен на образование. Той определя компетентностите – знания, умения и отношения, които се очаква да бъдат придобити в края на втория гимназиален етап от средната степен на образование.

Системата на професионалното образование и обучение подготвя учениците за реализация в икономиката и в другите сфери на обществения живот, като създава условия за придобиване на професионална квалификация и за нейното непрекъснато усъвършенстване.

- **Община Трън – 1 училище** – средно, с профилирана паралелка /софтуерни и хардуерни науки/.

**Таблица 6: Справка за броя на учениците в община Трън през учебната 2022/2023**

| № | образователна институция | населено място | общ брой деца/ ученици | момчета | момичета |
|---|---|---|---|---|---|
| | **ОБЩИНА ТРЪН** | | | | |
| 1 | СУ ”Гео Милев” | гр. Трън | 264 | 148 | 116 |

## Кадрова осигуреност на СУ“ Гео Милев“ за 2021/2022г.

- **Учители в начален етап – 9**
- **Учители в прогимназиален етап – 10**
- **Учители в гимназиален етап по общообразователна подготовка – 6**
- **Учители в гимназиален етап по професионална подготовка – 1**
- **Ресурсни учители – 2**
- **Педагогически съветници – 1**
- **Други – 2**
- **Образователни медиатори – 1**
- **Административни служители – 3**
- **Помощен персонал – 4**
- **Други – 2**

## Кадрова осигуреност на СУ“ Гео Милев“ за 2022/2023г.

- **Учители в начален етап – 9**
- **Учители в прогимназиален етап – 10**
- **Учители в гимназиален етап по общообразователна подготовка – 7**
- **Учители в гимназиален етап по професионална подготовка – 0**
- **Ресурсни учители – 2**
- **Педагогически съветници – 1**
- **Други – 2**
- **Образователни медиатори – 1**
- **Административни служители – 3**
- **Помощен персонал – 4**
- **Други – 2**

**Към 14.09.2023г. училището разполага с 31 обучени педагогически специалисти**

Като цяло образователната система в общината е осигурена с добре подготвени учители и педагози, които непрекъснато усъвършенстват своята квалификация и бързо се адаптират към динамично променящите се условия на работа.

### ***2.2. Детска градина***

Образованието и грижите в ранна детска възраст в Община Трън се осъществява в детска градина, което осигурява условия за ранно детско развитие и подготовка на децата за училище. Основните форми на педагогическо взаимодействие се осъществяват при целодневна, полудневна, почасова или в самостоятелна организация по избор на родителя,

при условия и по ред, определени с държавния образователен стандарт за предучилищното образование.

Предучилищното образование осигурява възпитание, социализиране, обучение и отглеждане на децата от 3-години до постъпването им в I клас. То създава условия за цялостно развитие на детската личност и придобиване на съвкупност от компетентности - знания, умения и отношения, необходими за успешното преминаване на детето към училищното образование.

По преценка на родителя и/или при липса на яслена група в съответното населено място, както и при наличие на свободни места в детската градини може да постъпят и деца, навършили две години към началото на учебната година.

ЗПУО изрично предвижда, че предучилищното образование се осъществява от детските градини. Училището в община Трън разполага с подходящи условия, които могат да осъществяват задължително предучилищно образование при условията по реда на държавния образователен стандарт за предучилищното образование и на държавния образователен стандарт за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центровете за обществена подкрепа за личностно развитие.

С изменение в Закона за предучилищното и училищното образование от 18.09.2020 г. предучилищното образование е задължително от учебната година, която е с начало в годината на навършване на 4-годишна възраст на детето. Родителите избират една от формите: целодневна, полудневна, почасова или в самостоятелна организация, като общината осигурява условия за обхват на децата в детската градина и групите за предучилищно образование.

За учебната 2023 - 2024 г. Община Трън е създала необходимите условия за осъществяване на задължителното предучилищно образование на децата на 4-годишна възраст в съответствие с изискванията на ЗПУО.

**Таблица 7: Справка за броя на децата, броя на групите и местата в детската градина в община Трън през учебната 2022/2023 година**

| **Община** | **Група** | **брой групи** | **общ брой деца** | **от тях брой момчета** | **от тях брой момичета** | **брой места в групата** |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Трън | Първа | | | | | |
| | Втора | | | | | |
| | ПГ/5 | | | | | |
| | ПГ/6 | | | | | |
| | Смесени групи | 3 | 79 | 39 | 40 | 78 |
| | **Общо** | **3** | **79** | **39** | **40** | **78** |

**Таблица 8: Места на 100 деца в детската градина в общината**

| община | 2016/2017 | 2017/2018 | 2018/2019 | 2019/2020 | 2020/2021 | 2021/2022 | 2022/2023 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Трън | 90 | 88 | 93 | 89 | 97 | 199 | 219 |

На общинско ниво в община Трън броят на свободните места надвишават броя на децата, посещаващи детската градина.

**Таблица 9: Справка за броя на децата в детската градина в община Трън през учебната 2022/2023**

| № | Детска градина | населено място | брой групи | общ брой деца/ ученици | момчета | момичета | брой места в групите |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **ОБЩИНА ТРЪН** | | | | | | | |
| 1 | ДГ "Ален мак" | гр. Трън | 3 | 79 | 39 | 40 | 78 |

## Кадрова осигуреност на ДГ „Ален Мак“ в община Трън за 2021/2022г.

- **Учители – 6**
- **Образователни медиатори – 1**
- **Административни служители – 2**
- **Помощен персонал – 7**

## Кадрова осигуреност на ДГ „Ален Мак“ в община Трън за 2022/2023г.

- **Учители – 6**
- **Ресурсни учители - 1**
- **Образователни медиатори – 1**
- **Административни служители – 2**
- **Помощен персонал – 7**

**Обучени педагогически специалисти към 14.09.2023г. – 6**

Педагогическият персонал в детската градина в община Трън се увеличава с 1 човек през учебната 2022/2023 г.

## *2.3. Обслужващи звена*

**Център за обществена подкрепа**

Център за обществена подкрепа в община Трън: предоставя обща подкрепа за личностно развитие на учениците, като осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развитие на способностите и уменията им, изграждане на позитивен организационен климат и утвърждаване на позитивна дисциплина. Осъществява допълнителна работа с учениците чрез откриване на заложбите на всяко дете и насочване на развитието им в областта, в която то би могло да изяви най-добре своя потенциал. Педагозите работят за създаване на положителна атмосфера, влияеща благоприятно върху развитието на учениците.

- Проучване на интересите, способностите и компетентностите на учениците и създаване на условия за тяхното пълноценно развитие и изява.

- Подпомагане на кариерното развитие на учениците чрез развитие на личностни качества и придобиването на социални компетентности.
- Провеждане на занимания по интереси с цел стимулиране на творческите умения на учениците в областта на науката, технологиите, изкуствата и спорта.
- Ефективно взаимодействие и ползотворно сътрудничество със семействата по посока развитието и благополучието на децата.
- Проведени обучения с възпитателите в следните области: превенция на употребата на наркотици, инфектиране с ХИВ/СПИН, насилието над и между децата в училищна среда, сексуална експлоатация на деца, изграждане на положителни нагласи за осъществяване на политиката на приобщаващото образование и включване на семействата на учениците като партньори в училищния живот, осъществяване на подготовка за оказване на педагогическа и психологическа помощ при решаване на казуси и проблемни ситуации, свързани с поведението на учениците, ефективно взаимодействие и ползотворно сътрудничество със семействата по посока развитието и благополучието на децата, активно включване и съдействие от представители на семейната общност при реализиране на дейности.

## 3. Деца и ученици със специални образователни потребности (СОП), с хронични заболявания, в риск и с изявени дарби

На територията на община Трън се наблюдава съществен напредък по отношение обхващането на децата и учениците със специални образователни потребности в обучителния процес и реализиране на комплекс от мерки и дейности за тяхната личностна подкрепа със синергичен ефект.

**Брой деца и ученици със СОП, с хронични заболявания, в риск, с изявени дарби в училището в община Трън**

- **21 бр. с осигурена допълнителна подкрепа в училище през 2021/2022**
- **17 бр. с осигурена допълнителна подкрепа в училище през 2022/2023**

ЗПУО и Наредбата за приобщаващо образование регламентират екипна работа за осигуряване на обща и допълнителна подкрепа на личностното развитие чрез създаване на подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията на децата и учениците. Общата и допълнителната подкрепа се осигуряват в детската градина, в училището и в центъра за обществена подкрепа. Налице е положителна тенденция към преодоляване на социалната изолация, включване и приобщаване на децата със специални образователни потребности в системата на образованието и обществения живот.

**Таблица 10: Дял на децата и учениците със СОП от общия брой ученици в община Трън**

| Община | учебна 2021/2022 година | | | учебна 2022/2023 година | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | Население на възраст от 0-19 години | Общо деца в ДГ и деца и ученици в училищата със СОП | относителен дял | Население на възраст от 0-19 години | Общо деца в ДГ и деца и ученици в училищата със СОП | относителен дял |
| Трън | 602 | 21 | 3,49 | 537 | 17 | 3,17 |

Децата и учениците със СОП в община Трън е (3,17%) през 2022/2023г.

**Таблица 11: Общ брой деца и ученици, получили допълнителна подкрепа за личностно развитие през учебната 2022/2023 г. в община Трън**

| община | Общ брой деца и ученици със СОП с осигурена допълнителна подкрепа | Общ брой деца и ученици в риск с осигурена допълнителна подкрепа | Общ брой деца и ученици с изявени дарби с осигурена допълнителна подкрепа | Общ брой деца и ученици с хронични заболявания с осигурена допълнителна подкрепа | Общ брой деца/ученици в детски градини и училища |
|---|---|---|---|---|---|
| Трън | 17 | 0 | 0 | 3 | 343 |

## Обучени педагогически специалисти, към 14.09.2023г.в училището и детската градина в община Трън

- **ДГ „Ален Мак“ – 6**
- **СУ „Гео Милев“ 31**
- **ЦОП - „Дъга“**

Община Трън съвместно работи с институциите при нужда от допълнително специализирано обучение за работа с деца, нуждаещи се от допълнителна подкрепа за личностно развитие.

### 4. Материални условия в институциите по отношение на обучението на ученици със специални образователни потребности

Осигуряването на равен достъп до образование и социално включване на децата и учениците със специални образователни потребности, чрез изграждане на достъпна архитектурна среда е повсеместно реализирана политика в община Трън, относно тяхното общообразователно обучение.

- **В СУ „Гео Милев“ – има 2 кабинета.**

В детската градина и училището на територията на община Трън има: Изградени рампи и подходи до първи етаж, както и медицински кабинет в ДГ „Ален Мак.

- Центъра за обществена подкрапа – има изграден асансьор.

### 5. Деца в риск. Напускане на училище и предотвратяване на отпадането от образователната система. Превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение сред децата и учениците.

По силата на ЗПУО, съгласно §1, т.6 и §1, т.11 в Допълнителни разпоредби на Закона за закрила на детето „Дете или ученик в риск” е дете или ученик:

- ✓ без родителска грижа или чиито родители са починали, неизвестни, лишени са от родителски права или родителските им права са ограничени;
- ✓ жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унизително отношение или наказание в или извън семейството му;

- ✓ в опасност от увреждане на неговото физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие;
- ✓ за което съществува риск от отпадане от училище или което е отпаднало от училище.

***Напускане на училище и предотвратяване на отпадането от образователната система***

С оглед подкрепата за деца в риск и техните семейства, в т.ч. и с цел превенция, от важно значение е междуинституционалното сътрудничество.

Притеснителен е броят деца, които напускат училище преждевременно. Това е повод отпадането от образователната система да се разгледа като социален проблем, за чието решаване е необходимо изготвянето на стратегия за превенция и реинтеграция на отпадналите ученици.

Причините за нередовно посещаване на учебните занятия и застрашеността от отпадане се дължат на няколко значими фактора, които могат да се обобщят в следните основни категории:

- Социални фактори;
- Образователни фактори;
- Икономически фактори;
- Етнокултурни фактори;
- Институционални фактори;
- Фактори, свързани със здравния статус на децата.

За обхвата на подлежащите на задължително предучилищно и училищно образование деца и ученици в община Трън активно се работи за осъществяване на дейностите по Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, създаден с Решение № 100/08.06.2018 г. на Министерски съвет.

**Таблица 12: Брой ученици, напуснали образователната система по причини на отпадане в община Трън от учебната 2017/2018 година до учебната 2022/ 2023 година**

| община | учебна 2017/2018 година | | | | учебна 2018/2019 година | | | | учебна 2019/2020 година | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | поради отсъствия по неуважителни причини | поради слаб успех х | по семейни/ социални причини | породи проблемно поведение | поради отсъствия по неуважителни причини | поради слаб успех | по семейни/ социални причини | породи проблемно поведение | поради отсъствия по неуважителни причини | поради слаб успех | по семейни/ социални причини | породи проблемно поведение |
| **Трън** | 0 | 0 | 1 | 0 | 2 | 0 | 2 | 0 | 1 | 0 | 0 | 0 |

| Община | учебна 2021/2022 година | | | | учебна 2022/2023 година | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | поради отсъствия по неуважителни причини | поради слаб успех | по семейни/ социални причини | породи проблемно поведение | поради отсъствия по неуважителни причини | поради слаб успех | по семейни/ социални причини | породи проблемно поведение |
| **Трън** | 2 | 0 | 0 | 0 | 2 | 0 | 0 | 0 |

Най-честата причина за отпадане от образователната система са отсъствия от учебния процес по неуважителни причини. На следващо място от факторите, които предизвикват

отпадане от образователната система са семейните и социални причини. На територията на община Трън няма отпаднали от образование деца и ученици поради слаб успех или проблемно поведение.

**Таблица 13: Брой ученици с проблемно поведение в община Трън**

| община | брой ученици с проблемно поведение | |
|---|---|---|
| | учебна 2021/2022 г. | учебна 2022/2023 г. |
| **Трън** | 5 | 10 |

Обхватът и задържането на децата и учениците в образователните институции оказва изключително влияние върху състоянието на образователната мрежа. Този фактор следва да бъде приоритетен за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците в община Трън. Педагогическите екипи на училището в общината разработват свои политики за намаляване на процента на напусналите ученици.

Успоредно с традиционните механизми за работа и превенция на случаите на преждевременно напускане, се прилагат иновативни подходи, за да се споделят добри практики и да се работи с родителите. Обикновено мерките, които дават резултат за намаляване на отсъствията по неуважителни причини, са ефективни и за предотвратяване на напускане на образователната система.

Съгласно чл. 199, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование за неизпълнение на задълженията, определени в ЗПУО, в нормативните актове по неговото прилагане и в правилника за дейността на училището, след изчерпване на останалите механизми за въздействие върху вътрешната мотивация и за преодоляване на проблемното поведение на учениците може да се налагат следните санкции:

1. забележка;
2. преместване в друга паралелка в същото училище;
3. предупреждение за преместване в друго училище;
4. преместване в друго училище;
5. преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение.

През последните две учебни години намалява и броят на учениците с наложени санкции (съгласно чл.199, ал.1, т.1-5 от Закона за предучилищното и училищното образование). Най-голям е делът на учениците, наказани със „забележка" (т.1) през учебната 2022/2023 г.

**Таблица 14: Брой на учениците в община Трън с наложени санкции съгласно чл.199, ал.1, т.1-5 от Закона за предучилищното и училищното образование**

| ОБЩИНА | учебна 2021/2022 година | учебна 2022/2023 година |
|---|---|---|

| | забележка | преместване в друга паралелка в същото училище | предупреждение за преместване в друго училище | преместване в друго училище | преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение | Забележка | преместване в друга паралелка в същото училище | предупреждение за преместване в друго училище | преместване в друго училище | преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Трън | 43 | 0 | 12 | 0 | 0 | 50 | 0 | 6 | 0 | 0 |

**Таблица 15: Брой ученици, повтарящи класа, по учебни години**

| Община | Брой ученици повтарящи класа през учебната 2021/2022 г. | Брой ученици повтарящи класа през учебната 2022/2023 г. |
|---|---|---|
| Трън | 12 | 14 |

Във връзка с нарастването на броя на повтарящите класа ученици е предприета ефективна организация и извършване на допълнителна работа по учебните предмети, по които учениците показват слаби резултати и трудно усвояване на учебния материал.

***Превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение сред децата и учениците***

Дейностите за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение в училището в община Трън през учебните 2019/2022 и 2022/2023 години имаха за цел изграждането на позитивен психоклимат в училището и включваха педагогическа и психологическа подкрепа, осъществена от класните ръководители и психолозите/педагогическите съветници, която бе насочена към всички участници в образователния процес. Провеждат се тематични часове в рамките на часа на класа, беседи за насилието, общуването и разрешаване на конфликти помежду им, провеждане на инициативи по повод на международния ден на толерантността. Системната работа по Механизма за противодействие на тормоза и насилието в училището, е насочена към провеждането на анкети, анализ, план за работа, правила на класовете, водене на дневник за случаи на тормоз в училище, работа по случай, участие в родителски срещи, което определя и политиката за превенция и интервенция на тормоза и насилието в училището.

За преодоляване на проблемното поведение на учениците в училище се осъществяваха редица дейности, като: обсъждане между ученика и класния ръководител възникнал проблем с цел откриване на причините за него и изясняването му, консултиране на ученика с педагогически съветник или психолог, насочване на детето или ученика към занимания по интереси, съобразени с неговите потребности и възможности, участие на ученика в дейности в полза на училището, които са разписани в Правилника за дейността на училището, привличане на родителите, групова работа с класовете.

## ***6.Състояние на мрежата от социални услуги за деца в община Трън***

Съгласно нормативната уредба, институциите в системата на предучилищното и

училищното образование осигуряват подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, съвместно с държавните и местните органи и структури, и доставчиците на социални услуги. Подкрепата за личностно развитие следва да осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията на децата и учениците.

На територията на община Трън функционират социални услуги за деца, делегирани от държавата дейности, с доставчик – Община Трън, както следва:

*Социални услуги в общността;*
*Социални услуги от резидентен тип;*

- Център за социална рехабилитация и интеграция с капацитет 20 места, с 28 общ брой потребители към 2024г., от които 13 деца и ученици
- Център за обществена подкрепа с капацитет 30 места, с 38 общ брой потребители към 2024г., от които 35 деца и ученици

В териториалния обхват на Дирекция „Социално подпомагане“ – Трън достъп до социалните услуги имат всички деца и ученици в общината, както и техните родители.

***37 са децата и учениците в риск. Видове рискове, на които са изложени:***

- отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“- Трън работи с 37 отворени работни случаи на деца и ученици в риск, от тях:
  - ✓ 2 деца настанени в семейство на близки и роднини,
  - ✓ 4 деца настанени в Професионално приемно семейство,
  - ✓ 1 дете – работа по превенция на изоставянето,
  - ✓ 1 дете – работа по реинтеграция
  - ✓ за 30 деца е предприета мярка за закрила в семейна среда.
- Броят деца/ученици с ТЕЛК – решения са 15.

Достъпът до социални услуги в общността за децата и учениците на територията на община Трън е свободен и напълно безплатен. Децата и техните семейства се насочват за ползване на социалните услуги от Дирекция „Социално подпомагане“, отдел „Закрила на детето“ след изготвяне на предварителна оценка на потребностите на всяко дете. Децата и техните семейства могат да ползват услугите и като само заявили се клиенти. Дирекция „Социално подпомагане“ – Трън взаимодейства на много добро ниво с доставчиците на услуги, Община, както и с управителите и персонала на самите услуги.

## 7. Кариерно ориентиране на учениците

Кариерното ориентиране в училището от община Трън през учебните 2021/2022 и 2022/2023 години се осъществява от педагогическите съветници и класните ръководители, чрез предвидени теми в часа на класа за кариерно ориентиране, индивидуално и групово информиране и консултиране, формиране на умения за планиране на кариерното развитие, провеждане на информационни срещи.

По отношение на кариерното ориентиране на учениците от община Трън са проведени:

- обучения на ученици по Програмата за кариерно ориентиране
- индивидуални консултации с ученици и родители (половината от учениците взели участие в груповите дейности се включиха и в индивидуални консултации)
- информационна кампания и разяснителна работа с ученици от XI и XII клас и техните родители, с оглед подпомагане избора на специалност и висше учебно заведение за реализация в България и проучване на образователния пазар,

- Включване на учениците от IV до XII клас в подходящи проекти, насочени към усвояване на знания и умения, както и изграждане на ценности при опознаване на професии, ангажирани с опазването на околната среда, спасяването на животи и други.

При провеждане на дейностите по кариерно ориентиране кариерните консултанти използват разнообразни специализирани инструменти, информационни и методически материали – психологически въпросници за VI-VII клас и XI-XII клас, Национален портал за кариерно ориентиране на учениците (структура и съдържание на образователната система, средни и висши училища в България, информационни характеристики на профилите и професиите, които се изучават в средното образование, филма по кариерно ориентиране и др). Работи се за подкрепа на учениците от VI-VII при прехода им от една степен към друга, а с XI-XII клас и за подкрепа на учениците при прехода към пазара на труда.

За учениците със специални образователни потребности, завършващи с удостоверение VII и X клас, се провеждат допълнителни обучения относно техните възможностите за продължаване на образованието им в профили и специалности по професии, които са съобразени с индивидуалните им потребности и здравословното им състояние.

## 8. Анализ на здравословното състояние на децата в община Трън. Деца и ученици с хронични заболявания

На основание на Наредба №3/27.04.2000 г. за здравните кабинети в детската градина и училището всяка година Регионална здравна инспекция – Перник изготвя “Анализ и оценка на здравословното състояние на децата и учениците в община Трън”. Вземат се предвид данните от личните здравно-профилактични карти на децата и учениците: антропометрични показатели, данни за физическата дееспособност и данните за здравословното състояние и профилактичните прегледи, които се обобщават от медицинските специалисти в здравните кабинети към учебните заведения.

Анализът на здравословното състояние на децата и учениците служи за изучаване на процесите на растеж и развитие, за наблюдение на акселерацията у подрастващите, както и за решаване на здравните и хигиенни проблеми на детско-юношеската възраст.

Съгласно чл. 7, ал. 4 на Наредба №8 от 3 ноември 2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията веднъж годишно се изисква информация за проведени прегледи или се извършват профилактични медицински и дентални прегледи от лекар в съответното детско или учебно заведене. Най-голям процент на обхванати ученици има през 2019/2020 г. и деца през 2022/2023 г.

### 8.1. Физическо и здравословно състояние на децата от 1 до 7 години.

Физическото развитие се определя по антропометрични показатели за ръст и телесна маса, които се сравняват с нормите за съответната възраст и пол. При оценка на антропометричните показатели (ръст и тегло) на децата се разглеждат три групи: I-ва група – оптимална, II-ра група – разширена и III-та група на патологични отклонения.

Броят на децата над две стандартни отклонения: Най-висока стойност има през учебната 2020/2021 г., а най-ниска през 2018/2019 година.

**Заболявания, които изискват диспансерно наблюдение**

На основание на Наредба №3/27.04.2000 г. за здравните кабинети в детските заведения и училищата информация за диспансеризацията се предоставя на медицинските специалисти от детската градина чрез “Талон за здравословното състояние”, издаван от личния лекар или лекари - специалисти от извънболнично здравно заведение.

През 2022/2023 г. относителният дял на диспансеризираните деца намалява спрямо предходната година. Най-висока стойност за проследявания петгодишен период има през 2021/2022 год. ,а най-нисък – през 2020/2021 г.

## 8.2.Физическо и здравословно състояние на учениците от 7 до 18-годишна възраст

През годишен профилактичен преглед, според получените от медицински специалисти анализи, са преминали над 90,00% от учениците.

Най-висока е неговата стойност през 2019/2020 учебна година, а най-ниска през 2021/2022 г.

***Физическа дееспособност на учениците***

Почти всички ученици покриват нормативите за физическа дееспособност и са получили оценка над средената.

През учебната 2022/2023 г. освободените ученици от часовете по физическо възпитание е по-малък спрямо предходните години.

***Заболявания, които изискват диспансерно наблюдение***

Структурата на заболяванията сред учениците, подлежащи на диспансерно наблюдение, е следната:

- ✓ Болестите на дихателната система заемат първо място сред причините за диспансеризация на учениците.
- ✓ Болестите на нервната система заемат второ място
- ✓ На трето място са диспансеризираните ученици с Болести на ендокринната система
- ✓ На четвърто място са Психични и поведенчески разстройства
- ✓ На пето място са диспансеризираните ученици с Вродени аномалии, деформации и хромозомни аберации
- ✓ На шесто място са Болестите на органите на кръвообращение

***Основните изводи и препоръки, които се налагат от направения анализ и оценка на здравословното състояние на децата и учениците на територията на община Трън за учебната 2022/2023 г, са следните:***

- През настоящата година делът на децата и учениците, предоставили информация за проведените от личните лекари профилактични прегледи, се е увеличил спрямо предходната година.
- През настоящата година се наблюдава увеличаване на учениците и намаляване на децата с нормален ръст спрямо предходната година.
- Наблюдава се намаляване на относителния дял на децата и учениците в I-ва оптимална група с нормално тегло за текущата година.
- Почти всички ученици, покривали нормативите за физическа дееспособност са получили оценка над среден 3, което е относително благоприятен резултат.
- Процентът на диспансерно наблюдаваните деца в детските заведения е намалял, а при учениците се е увеличил спрямо предходната година.
- Данните от профилактичните прегледи и диспансерното наблюдение на деца и ученици за учебната 2022/2023 г. потвърждават необходимостта от системното им провеждане, като възможност за ранно откриване и отстраняване на здравни проблеми у подрастващите.

От анализа на здравословното състояние е видно, че следва да се предприемат мерки за достигане на пълен обхват на децата и учениците на територията на община Трън с

профилактични прегледи и предоставяне на информацията от тях на медицинските специалисти в здравните кабинети. Необходимо е да продължат обучителните дейности сред децата и учениците, свързани с профилактика на болестите и промоция на здравето, съобразени с конкретните здравни проблеми в учебните заведения. Да се предприемат мероприятия за намаляване на стреса, укрепване на имунната система, подобряване на храненето, възпитаване на здравословен начин на живот.

***Дейности на РЗИ – Перник с училището и детската градина по Национални и регионални програми и стратегии през 2021 г. и 2022 г.***

**През 2021 година на национално ниво се реализира:**

*1. Национална програма за превенция и контрол на ХИВ и сексуално предавани инфекции в Република България за периода 2021-2025 г., като са:*

*2. Национална програма за превенция на хроничните незаразни болести 2021-2025 г.*

*2.1. Тютюнопушене*

*2.2. Алкохол*

Проведено анкетно проучване на тема: „За и Против алкохола" с времеви обхват: април – май 2021 г. Цел на проучването: определяне насоки за планиране на ефективни дейности, с оглед повишаване информираността, предотвратяване и ограничаване употребата на алкохол сред младите хора.

**През 2022 година на национално ниво се реализира:**

1. *Национална програма за превенция и контрол на ХИВ и сексуално предавани инфекции в Република България за периода 2021-2025 г., като са:*

- проведени 2 информационни АНТИСПИН кампании за отбелязване на 14 февруари – Ден на влюбените и 1 декември – Световен ден за борба срещу СПИН.

- проведени 9 дискусии 8 на тема: „Да поговорим за ХИВ/СПИН" с ученици и 1 на тема: „Сексуално здраве. Да поговорим за ХИВ и СПИН" с млади хора. Обхванати са 66 лица от община Трън.

*2. Национална програма за превенция на хроничните незаразни болести 2021-2025 г.*

*2.1. Тютюнопушене*

- проведени 2 информационни кампании във връзка с отбелязване на 31 май – Световен ден без тютюн и 17 ноември – Международен ден без тютюнопушене.

- проведени 7 видеопоказа на филмите "Самостоятелно преодоляване на тютюневата зависимост".

2.*2. Злоупотреба с алкохол*

- проведени 11 видеопоказа

- 1 масова проява с 155 участници във възраст до 19 г. – Регионален конкурс за рисунка с послание "Кажи Не на употребата на тютюневи изделия и алкохол".

*2.3. Нездравословно хранене*

- проведена 1 дискусия на тема „Здравословно хранене" с ученици. проведени 2 масови прояви с над 100 участници във възраст до 19 г. за отбелязване на 11 октомври – Световен ден за борба със затлъстяването и 14 ноември – Световен ден за борба с диабета – състезания по хранене „Аз знам".

*3. Национална стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите 2021-2030 г. и Национален план за действие за периода 2022-2023 г.*

- проведени 3 дискусии на тема: „Лична хигиена" с ученици.

*4. Национална програма за елиминация на морбили и рубеола (2019-2022 г.)*

- проведени три срещи с ученици от СУ „Гео Милев" гр. Трън.

5. *Национална програма за подобряване ваксинопрофилактиката на сезонния грип (2019-2022 г.)*

- обходени са всички здравни кабинети в училища и детски заведения зимния сезон 2022-2023 г. и предоставяне на образователни материали (плакати и брошури) по отношение на грипния вирус и как да се предпазим от него.

*6. Национална програма за първична профилактика на рака на маточната шийка (2021-2024 г.)*

- през месец октомври и месец ноември 2022 г. в гр. Трън са проведени пет срещи с учители и родители на деца от целевата възрастова група 10-13 години, за разясняване и запознаване с целите на програмата, риска от заболяването и първичната профилактика чрез поставянето на ваксина срещу рак на маточната шийка.
- проведена е дискусия с множество въпроси и отговори.
- предоставени са информационни материали и брошури.

## 9.Състояние и предизвикателства пред общата и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците

Разпределение на образователните институции в община Трън

- 1 детска градина в община Трън
- 1 средно училище в община Трън
- 1 център за обществена подкрепа в община Трън

Общата подкрепа в образователните институции в община Трън е насочена към развитие потенциала на всяко дете и ученик и включва екипна работа между отделните специалисти, дейности за превенция на обучителните затруднения, занимания по интереси, поощряване с морални и материални награди, логопедична работа, библиотечно-информационно обслужване, грижа за здравето.

Екипната работа между учителите и другите педагогически специалисти, като един от най-важните аспекти от приобщаващото образование се прилага през учебните години. Тя се изразява в споделяне на информация, опит, добри практики между учителите и е насочена към постигане на добри условия за смекчаване и преодоляване на затрудненията на учениците в общата образователна среда. Участващите специалисти осъществяват взаимодействие с родителите, обсъждат с тях начини и стратегии за въздействие съобразно индивидуалните потребности и възможностите на детето/ученика. Набелязват се конкретни мерки за обща подкрепа за отделни ученици, насочени към допълнително обучение или допълнителни консултации по учебен/и предмет/и, занимания по интереси подходящи за развитие на способностите и уменията на децата и учениците, конкретни дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение в училището и извън него, обучението на учениците в условията на обучение от разстояние в електронна среда

Превенцията и преодоляването на обучителните затруднения през учебните 2021/2022 и 2022/2023 години в училището от община Трън се осъществяват чрез допълнителни консултации по учебни предмети, допълнително обучение през учебната година и групи за работа през лятната ваканция. За целта директорът със заповед утвърждава графици за допълнителни консултации по учебни предмети съответно за първи и втори срок, за които са уведомени учениците и родителите. Видът на подкрепата и броя часове за консултации или допълнителни часове по учебен предмет се определят на заседание на съответното методическо обединение след анализ на входните равнища на учениците и установени пропуски или слаби оценки.

През учебната 2021/2022 и 2022/2023 година по проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ и проект „Подкрепа за приобщаващо

образование“ дейностите за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в учебните заведения, работещи по проекта, са назначени допълнителни специалисти – ресурсни учители, психолози, логопеди, помощници на учителя, помощник-възпитатели и образователен медиатор в ДГ „Ален мак“ гр. Трън, които да осъществяват предоставянето на допълнителна подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности, с хронични заболявания, в риск и с изявени дарби. Осъществяват се допълнителни обучения по учебни предмети индивидуално и в малки групи. Допълнителни обучения по учебни предмети се осъществяват и по проект „Равен достъп до училищно образование в условия на кризи“, в който е включено училището в община Трън.

Има назначен 1 образователен медиатор в СУ „Гео Милев“ по Национална програма „Подкрепа на образователните медиатори и социалните работници“

В началото на учебната 2022/2023 година, след анкетно проучване на желанията на учениците и процедура определена в Наредбата за приобщаващото образование, в училището са сформирани групи за занимания по интереси по следните тематични направления:

- Математика
- Дигитална креативност
- Технологии
- Природни науки
- Изкуства и култура
- Гражданско образование
- Екологично образование
- Спорт

Заниманията по интереси са насочени към развитието потенциала и способностите на учениците и повишаване мотивацията им за учене чрез дейности, развиващи специфични знания, умения и компетентности, с оглед индивидуалните им потребности и интереси.

Учениците участват в олимпиади по различни предмети в зависимост от интересите си, спортни състезания и конкурси, участваха в различни изяви на общинско, областно и национално ниво.

Център за обществена подкрепа – гр. Трън предоставя обща подкрепа като създава условия за развитие на интересите, способностите, компетентностите на учениците и изявите им в областта на науката, технологиите, изкуствата и спорта, осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развитие на способностите и уменията им, изграждане на позитивен организационен климат и утвърждаване на позитивна дисциплина. Осъществява допълнителна работа с учениците чрез откриване на заложбите на всяко дете и насочване на развитието му в област, в която то би могло да изяви най-добре своя потенциал. Педагозите работят за създаване на положителна атмосфера, влияеща благоприятно върху развитието на учениците.

Моралните и материалните награди са заложени в правилниците за дейността на училището и стимулират изявите на учениците на училищно, общинско или национално ниво.

Учениците са спечелили призови места в състезания и други училищни, общински и други форуми, поощрени са с морални и материални награди, с грамоти за участие или отлично представяне.

Логопедична работа през учебната 2021/2022 година се осъществява в 1 детска градина и 1 училище, а през учебната 2022/2023 г. логопедите извършват логопедична работа, както с учениците, на които са установени езиково-говорни нарушения, така и с учениците, които са на допълнителна подкрепа и имат нужда от логопедична помощ, съгласно плановете им за подкрепа. Логопедите работят в екип с учителите, в чиито групи/класове се обучават деца/ученици с логопедичи нарушения, така също и с техните родители.

Библиотечно – информационното обслужване се осъществява в библиотеката към Народно Читалище „Гюрга Пинджурова“ – град Трън.

Основната цел на библиотечното-информационно обслужване е изграждане на навици за четене и умения за търсене и ползване на информация. Стремежът е библиотеката да се

превърне във основен фактор за формиране и изграждане в учениците на умения и навици за непрекъснато самообразование. В библиотеката има свободен достъп до библиотечния фонд, където учениците получават и универсална информация за различни по тип, вид, тематика и език документални източници.

Грижата за здравето на децата и учениците се осъществява от Общината. В детската градина и в училището в град Трън има назначени от кмета медицински сестри, които провеждат сутрешния филтър на децата и следят и се грижат за здравето им. При необходимост от медицинска помощ или консултация на разположение е личния лекар в общината.

В детската градина от община Трън се осъществява обща подкрепа за личностно развитие на децата. Тя се изразява в грижи за физическото, психичното и социалното развитие на децата, откриване на затруднения в ученето и участието на децата в различни дейности, откриване на дарби.

При установени езикови и/или емоционално-поведенчески затруднения се провеждат консултации с родителите и ако е необходимо се насочват към определени специалисти.

При деца, на които е констатирано съмнение за евентуални обучителни затруднения се запознават родителите и се предприемат своевременно мерки за необходимата подкрепа – обща или допълнителна.

Допълнителна подкрепа за личностно развитие се предоставя на децата и учениците със специални образователни потребности, в риск, с хронични заболявания, с изявени дарби.

За всяко дете/ученик има определен, със заповед на директора на детската градина /училището, екип за подкрепа на личностно развитие, който прави оценка на индивидуалните потребности на ученика, изготвя се План за подкрепа и се проследява динамиката на развитието му през учебната година. На учениците със специални образователни потребности, които не покриват минимума на държавния образователен стандарт за учебно съдържание по съответния учебен предмет, се изготвят индивидуални програми, по които се обучава ученикът. ЕПЛР има изготвен план за работа през учебната година, както и график за провеждане на заседанията. При необходимост могат да се провеждат и извънредни заседания. За всяко проведено заседание се изготвя протокол.

За учениците със специални образователни потребности, завършващи с удостоверение за завършен клас, Регионално управление на образованието – Перник съвместно с Регионалния екип за подкрепа на личностно развитие за деца и ученици със специални образователни потребности към Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Перник, през месеците май и юни провежда консултации с учениците завършващи VII и X клас с удостоверение и техните родители, относно възможностите за продължаване на образованието им в профили и специалности по професии, които са съобразени с индивидуалните им потребности и здравословното им състояние.

В детската градина и училището, има назначени ресурсни учители, психолози и логопеди за допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности.

Допълнителната подкрепа на учениците в риск се осъществява съгласно плана за подкрепа и дейностите, определени в него, и вида подкрепа – консултации и работа с психолог, насочване в групи занимания по интереси, водейки се от възможностите и интересите на ученика, включването му в дейности/събития на класа или училището и други.

Екипите за подкрепа на личностно развитие в детската градина/училището в началото на всяка учебна година правят оценка на образователните потребности на децата и учениците на допълнителна подкрепа и на своите заседания изготвят план за подкрепа за всяко от тях, в който са определени целите, задачите, вида и формата на обучение, както и конкретните дейности, честотата на осъществяването им, описание на необходимите ресурси за допълнителната подкрепа, начина на оценяване и очакваните резултати. В плана са определени и часовете за ресурсно подпомагане на децата и учениците със специални

образователни потребности. В края на първи срок и края на учебната година на свои заседания проследяват динамиката в развитието на съответното дете/ученик.

На извънредни заседания се разглеждат и обсъждат конкретни ситуации и възможностите за явяване/неявяване на учениците със специални образователни потребности в IV и VII и X клас в Националното външно оценяване. На заседанията са определени от какви разумни улеснения и подкрепяща среда се нуждаят учениците, които ще участват в НВО.

Екипите за подкрепа на личностно развитие на децата и учениците в детската градина/училището със съдействието на координатора по чл. 7 от Наредбата за приобщаващото образование, определен със Заповед на директора на съответната образователна институция, са в постоянно сътрудничество с родителите на децата и учениците, на които се предоставя допълнителна подкрепа.

## 10. Реализирани образователни програми и проекти

- ✓ ***Проект BG05M2OP001-2.012-0001, „Образование за утрешния ден“***

Общата цел на проекта се изразява във въвеждането и поддържането в национален мащаб и популяризирането на референтен модел за насърчаване на придобиването на по-голяма цифрова компетентност и въвеждането на системен и комплексен институционален подход на МОН за интегриране на образователните технологии, както и за насърчаване и мотивация за тяхното използване. С проекта се цели отварянето на образованието и образователните институции към дигиталните технологии чрез внедряването на нови решения за по-добро персонализирано обучение, което да позволи на учителите да предприемат мерки с по-точни и ефективни подходи към всеки отделен учащ и повишаване на мотивацията чрез насърчаване на самостоятелното обучение и самооценка, включително извън класната стая.

**Средно училище"Гео Милев", гр. Трън**

- ✓ **Проект BG05M20P001-2.011-0001 “Подкрепа за успех“**

Основната цел е да се подпомогне равния достъп до качествено образование и по-пълното обхващане на учениците в училищното образование чрез дейности за преодоляване на затруднения в обучението и пропуски при усвояването на учебното съдържание, както и за развитие на потенциала и възможностите им за успешно завършване на средно образование и за бъдеща социална, професионална и личностна реализация.

Проектът е за подкрепа на всички деца, които имат затруднения с усвояване на учебното съдържание по различни предмети.

**Средно училище "Гео Милев", гр. Трън**

***През учебните 2022/2023 година училещето в община Трън участва в следната програма:***

- ✓ ***Национална програма „Осигуряване на съвременна, сигурна и достъпна образователна среда***

**Средно училище "Гео Милев", гр. Трън**

## 11. Изводи

Анализът на необходимостта от обща и допълнителна подкрепа за личностното развитие на децата и учениците от община Трън води до следните общи изводи и препоръки, които се налагат:

1. В община Трън съществуват условия за осъществяване на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците от институциите в ЗПУО, съвместно с държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги.
2. Съществуващият център за обществена подкрепа отговоря на новите предизвикателства и се стреми да предложи нова визия за развитие пред традиционните образователни модели и традиционните форми на общуване. Ясно и категорично фокусът трябва да падне върху развитието на личността на детето и ученика, като се отчита неговата автономност и свобода на избор, право на личен стремеж към преуспяване и благоденствие, принадлежност, участие и отговорност към множество общности и групи едновременно, но следва изрично и да се акцентира върху неговата лична отговорност, като се подготви за неговото бъдещо социализиране и спазване на обществените порядки.
3. Наличните условия за сътрудничество, отношения на загриженост между всички участници в процеса на образование са на задоволително ниво, като са необходими процедури за повишаване на ефективността на комуникацията между тях и значително завишаване на мотивацията и подготовката им за работа с деца в неравностойно положение.
4. В община Трън се обучават и възпитават деца и ученици с комплексни нужди. Идентифицирани са деца и ученици с изявени дарби, със СОП и хронични заболявания. Необходимо е да се създаде комплексна система за оценка на потребностите и възможностите на децата и учениците, както и да се организира система на индивидуална работа с тях.
5. Групата деца и ученици със специални образователни потребности, които се нуждаят от допълнителна подкрепа за личностно развитие, е много разнообразна по своя състав и особености в училището, детската градини и общината. Това изисква много конкретен подход при планиране на необходимите ресурси и нагласяне на институционалните практики към индивидуализирана грижа, както и гъвкави решения на място и в сътрудничество с другите институции.
6. Системата за идентифициране на деца с изявени дарби, таланти и качества не е добре разработена. Данни за ученици с изявени дарби се посочват от училището, функциониращо на територията на община Трън, детската градина не посочват надарени деца, което налага извода, че не се осъществява ранно идентифициране на децата с изявени дарби. Допълнително е необходима активност в тази посока и от страна на родителски комитети, общински структури и др.
7. Търсенето и намирането на деца с изявени дарби, таланти и качества следва да се превърне в приоритет за педагогическия състав на училището, детската градина и обществеността. Липсата на добре разработена система за работа с тях и адекватно обучение често се превръща в причина техния потенциал да не може да бъде реализиран.
8. Дейностите по превенция на насилието и преодоляване на проблемно поведение на учениците се осъществяват от педагогическите съветници и психолози в училищата, както и от Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (МКБППМН) в общината и ДПС към РУ на МВР. На територията на община Трън има сформиран „Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца жертви или в риск от насилие“.
9. За обхвата на подлежащите на задължително предучилищно и училищно образование деца и ученици от община Трън се работи активно при осъществяване на дейностите по

Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, създаден с Постановление № 100/08.06.2018 г. на Министерски съвет, прието на основание чл. 6, т. 2 от Закона за нормативните актове във връзка с чл. 8, ал. 1 и чл. 251, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование.

10. Необходима е допълнителна ангажираност от страна на неправителствения сектор и местни лидери на обществено мнение, работодатели и др. фактори с тежест при формиране на поведенческите модели на родители и млади семесйтва, които да подкрепят институционалните усилия на държавата по отношение на включването на децата и учениците в процеса на задължително предучилищно и училищно образование.
11. Задълбочават се констатираните тенденции относно един от външните фактори, влияещи на допълнителната подкрепа за личностно развитие, какъвто е семейната среда. През последните години все по-силно влияние оказва идентифицираната вече тревожна тенденция – родителите не изпълняват възпитателната си функция. Често в лицето на родителите не се откриват партньори, каквито би следвало да са. Голяма част от децата живеят в непълноценни семейства, родителите им работят в чужбина или в други населени места из страната и децата се отглеждат и възпитават от близки и роднини. Този факт има последствия при възпитанието на децата, при мотивацията им за учене.
12. Необходимо е прилагането на гъвкава система в осигуряването на ресурсни учители и др. специалисти за максимално обхващане на всички деца и ученици и осигуряване на мобилност на услугите за оценка и подпомагане на подкрепата.
13. Кадровото осигуряване с ресурсни учители би следвало да отчете и потенциала на Постановление №12 от 20.01.2021 г. за приемане на Наредба за условията и реда за осигуряване на заплащането на разходите за обучение на студенти със сключени договори с работодател.
14. На територията на община Трън съществува добре развита мрежа от социални услуги, но не са достатъчни дейностите в наличните услуги за подкрепа на деца и младежи (и техните семейства) с девиантно поведение, деца в риск от отпадане от училище, отпаднали вече от училищната мрежа, с противообществени прояви, подкрепа на бременни и майки, непълнолетни родители, които са в риск да изоставят децата си, многодетни семейства, семейства от рискови общности и др.
15. Общината и училището следва да организират своята работа по предоставяне на кариерно консултиране на децата и учениците (като част от общата подкрепа за личностно развитие), ползвайки опита си.
16. Във всички образователните институции в община Трън е изградена достъпна архитектурна среда.
17. Организирането и осигуряването на дейностите за подкрепа на личностното развитие на територията на община Трън е динамичен процес, който подлежи на оптимизиране в съответствие с разпоредбите на ЗПУО, с променящите се потребности на образователната система и налага координираност между всички участници в образователния процес и органите на управление на централно и местно ниво.
18. Преодоляването на последиците от социалното затваряне по време на карантинните мерки, въведени от държавата във връзка с COVID - 19 в областта на образователната система, изискват максимални усилия за социализация на учениците и младите хора. Щетите, нанесени от рязкото въвеждане на дистанционното обучение в електронна среда, за което образователната система не бе напълно подготвена, тепърва ще бъдат анализирани като е необходимо пропуските да бъдат идентифицирани и компенсирани.

## 12. Предизвикателства

**„Да променим училищната среда така, че тя да може да приеме всяко различно дете!“**

Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 – 2030) (Стратегическа рамка) е изготвена от Министерството на образованието и науката в сътрудничество със заинтересовани страни.

В периода от 2021 година до 2030 година българската образователна система е призвана да подготви за личностна и професионална реализация поколението от деца и ученици, които ще навлизат в активна трудова възраст в следващите поне пет десетилетия. С оглед развитието на обществото, това е изключително отговорна мисия. Тя изисква ясна и широко споделена визия за образованието до 2030 година, с очертани основни приоритетни области за развитие, както и целите и мерките за постигането им. Те са заложени и в основата на настоящата стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците от община Трън за периода 2024-2026 г.

Допълнително, предвид особеностите на децата, които според статистиката са най-вероятно нуждаещи се от мерки за образователна и социална подкрепа, следва да се отчетат и принципните положения, съдържащи се в Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021 – 2030 г.), приета с Решение №278 от 5 май 2022 г.

Правото на образование и на повишаване образованието и квалификацията си чрез учене през целия живот е всеобщо. Ключови предизвикателства в периода на действие на предходните общински стратегии за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на община Трън, са свързани с утвърждаване на философията за приобщаващото образование в образователната система. Те акцентират и върху предизвикателствата, които наложи социалната изолация, породена от националните карантинни мерки, взети във връзка с епидемията от COVID – 19.

В община Трън действат екипи за подкрепа на личностното развитие – психолози, логопеди, ресурсни учители. През изминалите години е осъществено прилагането на организацията и процедурите, изисквани от Закона за предучилищното и училищно образование и Наредбата за приобщаващото образование.

Предизвикателствата, в периода на действие на новия стратегически документ са свързани със запазване и надграждане на постиженията, както и с преодоляване на възникналите затруднение при прилагане на нормативната уредба. В Община Трън се прилагат подходящи подходи за най-добра грижа, съобразена с индивидуалните потребности и способности на децата и учениците. Образователните институции са поставени пред предизвикателството да изискват нови компетентности и нов поглед от педагогическите специалисти върху собствената им работа.

Наред с това от значение е и въпросът за осигуряване на повишаването на квалификацията на педагогическите специалисти, които предоставят обща и допълнителна подкрепа. От съществено значение е ефективното взаимодействие между институциите, между тях и семействата, включване на родителите в образователния процес, осигуряване на равен достъп до предучилищното и училищното образование.

Отчитайки негативните демографски тенденции, обхващането, приобщаването и интеграцията на всяко дете, както и подобряване на възпитателната работа и взаимодействие с родителите, най-вече с тези от малцинствените групи, отново ще са във фокуса на работата на всички заинтересовани страни в общината.

Акцент, който се проявява през предходния период и е особено актуален за настоящия, е работата с деца и ученици от завръщащи се в България семейства, които дълго време са живели в чужбина и следва да се реинтегрират в националната образователна система.

Ключовите предизвикателства в периода на действие на Общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Трън 2024-2026 г. са свързани с организацията на грижата за индивидуалните потребности на всяко дете и ученик, изразени в нормативната уредба и съобразени с динамично променящите се условия на живота, както следва:

- Успешно прилагане на организацията и процедурите, изисквани от Закона за предучилищното и училищно образование и Наредбата за приобщаващото образование;
- Осигуряване на ефективна връзка на общината и висшите училища, подготвящи педагогически специалисти със съответната квалификация за намиране на модели за ангажиране на завършващите студенти в работа по специалността вкл. и чрез следдипломно обучение и практически стажове;
- Повишаване на ангажираността по проблемите на приобщаващото образование, което изисква просветеност на родителската общност, чувствителност на обществото към проблемите на децата и учениците, разбиране за отговорностите на всички и за необходимата толерантност и търпимост;
- Електронизация и дигитализация на редица административни дейности, пряко и косвено свързани с личностното развитие на децата и учениците, както и въвеждане на подобни методи в обучението и работата с тях
- Промени във финансирането на дейностите за обща и допълнителна подкрепа на децата и учениците;
- Адаптиране на учебното съдържание към съвременните потребности на младите хора и засилване на практическата насоченост на обучението, както и използване на възможностите, давани от изкуствения интелект;
- Разширяване на достъпа до услуги за подкрепа за личностно развитие на учениците в община Трън;
- Продължаване на обучението на педагогически и други специалисти за предоставяне на качествена допълнителна подкрепа на деца и ученици.

Община Трън следва да организира дейности за по-задълбочено разбиране и по-пълно използване на финансовите механизми и особености в сферата на приобщаващото образование и привличане и на проектно финансиране; популяризиране на философията на приобщаващото образование, просветеност на родителската общност, чувствителност на обществото към проблемите на децата и учениците със специални образователни потребности, разбиране за отговорностите на всички, проявявайки толерантност и търпимост.

# IV. Основни принципи при изпълнението на Стратегията

Настоящата Стратегия се основава при съставянето и изпълнението си на следните принципи:

- Принцип на законосъобразност – осигурява спазване на законовите и подзаконови регламенти и ратифицирани документи по спазването на правата на децата и учениците, приобщаването им и осигуряване на подкрепа за личностното им развитие.
- Принцип на целенасоченост – свързва се с ясно и точно дефиниране на целите и установяване на взаимовръзки между тях за ефективно изпълнение на стратегията.
- Принцип на субсидиарност – дава възможност решенията да бъдат вземани на най-близкото до адресатите на мерките ниво
- Принцип на партньорство и екипност – основава се на възможно най-широко участие на всички институции на регионално ниво за ефективно изпълнение на стратегията и планираните в нея цели, приоритети и мерки.
- Принцип на отвореност и инклузивност – поставя акцент върху включването в процеса на работа на всички ангажирани страни и показва отношението към родителите и широката общественост.
- Принцип на концентрация и допълняемост – предоставя възможност за съсредоточаване на усилията на всички контактни групи на училищните организации с конкретни дейности по

удовлетворяване и развитие на способностите и потребностите на децата и учениците.
- Принцип за гъвкавост и адаптивност – предоставя възможност за приспособяване и актуализиране на мерките за подкрепа към различни субекти и обекти.
- Принцип за прозрачност и публичност – свързва се с информиране на всички заинтересовани лица за резултатите от осъществената личностна подкрепа на децата и учениците.

Отделните принципи при изпълнението на Общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Трън са свързани помежду си и взаимно се допълват.

# V. Цел и визия

### 5.1. Цел

Основна цел на Общинската стратегия за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците в община Трън 2024-2026 г. е осигуряване на качествено и достъпно образование в регионалната образователна система, насочено към развитие на мотивирани и способни на социална и професионална реализация деца и ученици, съобразено с индивидуалните им различия и способности и особеностите на времето, в което живеем. Докато основен определящ фактор на предходната Общинска стратегия за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците в община Трън 2022-2024 г. беше справяне с предизвикателствата на епидемията от COVID - 19 и последиците от свързаните с нея социална изолация и затваряне, в настоящия период 2024 – 2026 г. такова предизвикателство се явява работата с уязвими социални групи на бежанци от конфликта, породен от войната в Украйна, доколкото такива пребивават на територията на общината. В тази връзка настоящата Стратегия е насочена към създаване и осигуряване на ключовите фактори, условия и ресурси за успешна работа за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Трън, в образователни институции , чрез създаване на специфични мерки за работа с деца-мигранти и техните родители. Допълнително задълбочаващите се тенденции за социално разслоение изискват интензифициране на работата с деца и ученици в риск и осигуряване на педагогически и административен капацитет в тази посока.

### 5.2. Визия

В средносрочен и дългосрочен план социалните и икономическите условия на живот в общината ще претърпят промени. Това налага създаването на адекватни механизми за подготовка на подрастващите за включване в икономическия и обществения живот.

В системата на предучилищното и училищното образование в община Трън се осигурява ефективна и качествена подкрепа за личностно развитие на всяко дете и ученик за реализация на потенциала им в подходяща среда и в съответствие с индивидуалните им потребности чрез необходимите ресурси и взаимодействие и сътрудничество с държавните и местните институции и родителите.

Създадена е отворена и гъвкава система с активното участие на заинтересованите страни за подкрепа на личностното развитие на всяко дете и ученик, обхващат се всички деца, подлежащи на предучилищно и училищно образование и остават в системата, модернизирани са методите и подходите за обучение, включително в електронна среда.

# VI. Цели, приоритети и мерки за осигуряване за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците за периода 2024 – 2026 г.

Приоритетите и предизвикателствата на общината, в системата на образованието и обучението са:

1. Ранно детско развитие
2. Компетентности и таланти
3. Мотивирани и креативни учители
4. Сплотени училищни общности и системна работа с родителите
5. Ефективно включване, трайно приобщаване и образователна интеграция
6. Образователни иновации, дигитална трансформация и устойчиво развитие
7. Реализация в професиите на настоящето и бъдещето
8. Учене през целия живот
9. Ефикасно управление и участие в мрежи

Целите и приоритетите на настоящата Стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Трън за периода 2024-2026 г. следва да бъдат съобразени с дългосрочните национални приоритетни и политики в сферата на образованието, като ги надграждат и отчетат местните специфики.

Чрез анализ на актуалната ситуация в община Трън, на осигурената обща и допълнителна подкрепа, са конкретизирирани целите и приоритетите на настоящата Стратегия и са заложени конкретни мерки и дейности.

Стратегическото планиране представя целеполагането за краткосрочен двегодишен период (съгласно законовата разпоредба на чл. 197, ал. 2 от ЗПУО) във връзка с предприемане на изпълнение на действия, отговарящи на предизвикателствата, пред които се изправя образователната система при предоставяне на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Процесите на електронизация и дигитализация и все по-широката употреба на системи, базирани на изкуствения интелект, поставя системата на образование и обучение пред интензивни промени. Засилващите се негативни демографски тенденции, са допълнително затруднение за осигуряване на качествена работа с лицата в социален риск. Цялостната липса на координирана политика по обезпечаване на кадрова приемственост сред педагогическите специалисти, налага търсенето и намирането на нетрадиционни модели за ангажирането и обезпечаването на услугите на такива лица.

Адаптирането на образователната система продължава, което налага повишаването на обхвата от подкрепа за придобиване на допълнителни умения, които се превръщат в устойчив инструмент за социално включване и последваща реализация на пазара на труда.

Самият пазар на труда търпи драстични промени, като професиите на бъдещето са предпоставка за преструктурирането на цялата икономика, вкл. и тази на региона.

**СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ**: **Осигуряване на оптимални възможности за развитие и пълноценна личностна подкрепа на децата и учениците в община Трън.**

**ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ**:

**Оперативна цел 1**: Осигуряване на оптимални условия за учене, равни права на достъп и създаването на възможности за обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие и усъвършенстване на децата и учениците.

**Оперативна цел 2**: Оптимизиране на процеса на приобщаване в условията на обучение на деца-мигранти и ученици с родители, завърнали се да живеят в България след

дългогодишен престой в чужбина и развитие на способностите и уменията на всяко дете и ученик в съответствие с индивидуалните му образователни потребности.

**Оперативна цел 3:** Кадрова осигуреност и създаване на система за споделени ресурси по отношение на педагогическите специалисти, ангажирани в приобщаващото образование, повишаване на знанията и уменията им, както и тези на родителите за ефективно посрещане предизвикателствата на образователния процес и съвременните реалности.

**Оперативна цел 4**: Достъпна, безопасна, приобщаваща и ресурсно осигурена среда, подходяща за учене и пълноценно личностно развитие на децата и учениците.

**Оперативна цел 5**: Подобряване на взаимодействието между участниците в образователния процес (деца и ученици, педагогически специалисти и родители) и институциите за осигуряване на най-добрия интерес на детето и ученика.

Формулираните оперативни цели отразяват предизвикателствата и общите очаквания във връзка с прилагане на политиката за ефективно планиране, координация, наблюдение и оценка на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците в община Трън в периода 2024-2026 г., в контекста на динамично променящите се условия и фактори на външната среда. Изпълнението им се основава на прилагане на диференцирани подходи за зачитане на индивидуалните потребности и развиване на уменията на всяко дете за постигане на равен достъп до качествено образование, обучение, и личностна подкрепа включително в електронна среда.

Оперативните цели се основават на концепцията за изграждане на организирана системна среда за подкрепа и подпомагане развитието на децата и учениците в риск, със специални образователни потребности, с хронични заболявания и увреждания, с изявени дарби и всяко друго дете и ученик и изграждането им като устойчиви и уважаващи себе си и другите личности, включително тяхната пълноценна социализация и реализация.

Постигането на целите на Стратегията предполага ангажираност и отговорност на всички заинтересовани институции и партньори - представители на държавната администрация, местни власти, образователни институции, центрове за подкрепа, социални партньори, неправителствени организации, родители, педагогически кадри и други.

**ОСНОВНИ МЕРКИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ**

Мерките са групирани според оперативните цели и представят насочващи примерни направления и дейности за общината, образователните институции и другите институции, които ще планират и изпълняват конкретни дейности според своите компетентности. Мерките не са в изчерпателен списък и могат да бъдат допълвани в общинската стратегия с допълнителни дейности съобразно конкретните особености и потребности от подкрепа за личностно развитие и приобщаващо образование.

**По Оперативна цел 1: Осигуряване на оптимални условия за учене, равни права на достъп и създаването на възможности за обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие и усъвършенстване на децата и учениците.**

*Мярка 1 - Организиране и провеждане на ранна диагностика на децата и учениците и разграничаване на нуждата от обща и от допълнителна подкрепа.*

- Ранна оценка на рискове в развитието на децата и учениците, които могат да създадат предпоставки за трудности в ученето и успешното им развитие.
- Провеждане на скрининг за оценяване на развитието на деца от 3 години до 3 години и 6 месеца, посещаващи детска градина.
- Провеждане на оценяване на децата на 5 и 6-годишна възраст и установяване на готовността им за училище.
- Оценяване на индивидуалните потребности на децата и учениците, за които има съмнения, че се нуждаят от допълнителна подкрепа.

*Мярка 2 - Провеждане на обща подкрепа за личностно развитие на всички нуждаещи се деца и ученици.*

- Подобряване на ключовите компетентности от знания и умения на всички деца и ученици и осигуряване на възможности за разнообразна личностна изява.
- Провеждане на допълнителни обучения и консултации по учебните предмети.
- Осигуряване на пълноценни условия за провеждане на занимания по интереси.
- Осигуряване на допълнително обучение по български език за деца и ученици, за които българският език не е майчин.
- Организиране на логопедична работа в училището и детската градина.
- Организиране на „учене чрез правене“ и чрез атрактивни за децата и учениците интерактивни подходи и техники.
- Осигуряване на допълнителен и различен ресурс за децата, които не могат да отговорят на изискванията на учебната програма.
- Подобряване на условията за обща подкрепа за личностно развитие от разстояние в електронна среда.

*Мярка 3 - Организиране на допълнителна подкрепа за личностно развитие на всички нуждаещи се деца и ученици.*

- Създаване на екипи за подкрепа за личностно развитие (ЕПЛР) на всяко конкретно дете и ученик, за което е потвърдено предоставянето на допълнителна подкрепа.
- Разработване на план за подкрепа.
- Разработване на индивидуален учебен план и индивидуални учебни програми за учениците със СОП при необходимост.
- Използване на разнообразни образователни стратегии, мултисензорни методики и иновативни техники за обучение и възпитание на нуждаещите се от ДП деца и ученици.
- Осигуряване на необходимите терапии и рехабилитации на децата и учениците със СОП.
- Осигуряване на ресурсно подпомагане на деца и ученици със СОП

*Мярка 4 – Дейности за предотвратяване на тежки нарушения на дисциплината и прояви на агресия и тормоз.*

- Провеждане на превантивни кампании и мероприятия срещу агресията и тормоза, както и за утвърждаване на принципите на честната игра и недопускането на насилие.
- Провеждане на консултации за справяне с гневните изблици и напрежението, както и за решаване на възникналите проблеми и конфликтните ситуации.
- Формиране на емоционална и социална компетентност и умения за ефективно управление на емоциите, за саморефлексия и разбиране на другия, за развитие на характера и позитивността.
- Въвеждане използването на посредник при решаване на конфликти
- Въвеждане на практиката на наставничеството (индивидуална подкрепа за ученика от личност, която уважава) като начин за въздействие върху вътрешната мотивация.

*Мярка 5 - Осигуряване на възможности за пълноценна личностна изява на всички деца и ученици.*

- Организиране на училищно, общинско и областно ниво на спортни и културни събития, на които да се даде възможност на повече деца и ученици за публична изява.
- Подкрепа на талантливи деца чрез Програма на мерките за закрила на деца с изявени дарби в общината.

- Прилагане на системи за поощрения и награждаване на децата и учениците на училищно, общинско и областно ниво.

*Мярка 6 - Реализиране на дейности за професионално ориентиране и консултиране и връзка с пазара на труда.*

- Организиране на инициативи за кариерното ориентиране, в съответствие с концепцията за икономическо развитие в общината.
- Провеждане на мероприятия в училището съвместно с представители на бизнеса и родителската общност за популяризиране на професионалното образование.
- Организиране на кръгли маси и работни срещи с работодатели, партньори, ученици, родители, Училищно настоятелство, Обществен съвет и др.
- Осигуряване на условия за превръщане на ученето през целия живот в реалност.
- Представяне на възможностите за професионално образование и развитие, които училището предлага, пред учениците със СОП и техните родители.

**По оперативна цел 2: Оптимизиране на процеса на приобщаване в условията на обучение на деца-мигранти и ученици с родители, завърнали се да живеят в България след дългогодишен престой в чужбина и развитие на способностите и уменията на всяко дете и ученик в съответствие с индивидуалните му образователни потребности**.

.

*Мярка 1 – Идентифициране на деца-мигранти и ученици с родители, завърнали се да живеят в България след дългогодишен престой в чужбина*

- Създаване на системи за наблюдение на процесите на вътрешна и външна миграция на територията на общината в режим на междуинституционално сътрудничество между държавни и общински структури и неправителствени организации
- Информационна кампания за мотивиране на родителите на подобни деца за включването им в националната образователна система

*Мярка 2 – Оптимизиране на процесите по приобщаване на деца-мигранти и ученици с родители, завърнали се да живеят в България след дългогодишен престой в чужбина чрез обучение по български език за лица, за които той не е роден*

- Създаване на ефективни механизми за обхват на подобни лица в курсове за овладяване/повишаване на нивото на владеене на български език
- Включване на подобни деца в извънкласни форми на обучение и социални дейности, които да създадат среда, в която научаването на български език и включването им в местните бит и традиции с цел улесняване на приобщаването им
- Допълнителна индивидуална работа с деца от тези групи

*Мярка 3 – Обхващане на деца-мигранти и ученици с родители, завърнали се да живеят в България след дългогодишен престой в чужбина в училищното обучение.*

- Създаване на мотивация на родителите на деца-мигранти за ефективното им включване в националния образователен процес, чрез стимули за тях и адекватно подпомагане
- Обособяване на парлалки в училищата в областта, в които приоритетно да бъдат насочвани подобни деца, с оглед осигуряването на позната социална среда, която да подпомогне тяхната интеграция
- Установяване на нивото и степента на относимост на полученото в чужбина обучение от деца на родители, завърнали се да живеят у нас след дългогодишен престой в чужбина и намиране на механизъм за приравняването на получените знания и умения с национално изискуемите стандарти .

**По Оперативна цел 3: Кадрова осигуреност и създаване на система за споделени ресурси по отношение на педагогическите специалисти, ангажирани в приобщаващото**

**образование, повишаване на знанията и уменията им, както и тези на родителите за ефективно посрещане предизвикателствата на образователния процес и съвременните реалности.**

*Мярка 1 - Осигуряване на специалисти в училището и детската градина за предоставянето на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие.*

- Осигуряване на необходимите специалисти за развитие на дарбите и интересите на децата и учениците.
- Осигуряване на психолози и логопеди в образователните заведения.
- Осигуряване /при нужда/ на други специалисти за провеждане на терапевтични програми и методики-рехабилитатори на слуха и говора, рехабилитатори на деца с нарушено зрение, ерготерапевти, кинезитерапевти и други.
- Насърчаване на общината и образователни институции към съвместна работа в случаи на невъзможност поради бюджетни ограничения да се осигури конкурентно възнаграждение на анагажираните подходящи специалисти, педагози и логопеди и създаване на механизми за осъществяването на подобни сътрудничества

*Мярка 2 - Повишаване квалификацията и уменията на педагогическите специалисти за идентифициране на потребностите от предоставяне на обща и допълнителна подкрепа.*

- Проучване на потребностите за теми и обучения за квалификация на педагогически специалисти, работещи за подкрепата на личностното развитие на децата и учениците.
- Провеждане на обучения на училищно и общинско ниво за педагогически специалисти, работещи с деца и ученици, по теми, свързани с приобщаващото образование.
- Приоритетно търсене на финансиране по проекти и национални програми за сътрудничество между педагогическите специалисти и обмен на добри практики.

*Мярка 3 - Повишаване квалификацията и уменията на родителите за идентифициране на потребностите от предоставяне на обща и допълнителна подкрепа.*

- Проучване на потребностите за теми и обучения за квалификация на педагогически специалисти, работещи за подкрепата на личностното развитие на децата и учениците.

**По Оперативна цел 4: Достъпна, безопасна, приобщаваща и ресурсно осигурена среда, подходяща за учене и пълноценно личностно развитие на децата и учениците.**

*Мярка 1 - Подобряване на достъпността на архитектурната среда в образователните институции като част от осигуряването на подкрепяща среда.*

- Изграждане на съоръжения за достъпност – рампи, асансьори, адаптирани санитарни възли, детски площадки и съоръжения за игра и др.
- Осигуряване на специализиран транспорт за нуждаещите се деца и ученици.
- Адаптиране на тротоарите за придвижване на хора с колички.

*Мярка 2 - Подобряване на достъпната физическа среда. Достъпната физическа среда съчетава универсалния със специализирания дизайн и основните й характеристики са логичност, видимост и подходящо осветление.*

Достъпът на физическата среда е:

- Визуален – контраст и цветове, осветление и визуална маркировка.
- Тактилен – водещи парапети, предпазни решетки, тактилни символи.
- Вертикален – преодоляване на стълби, рампи, специални асансьори;
- Хоризонтален – включва изисквания към врати, фоайета, коридори, водещи линии, санитарни помещения и др.

*Мярка 3 - Подобряване на специализираната подкрепяща среда в образователните институции.*

- Създаване и оборудване на подходящи учебни кабинети в училището и детската градина.
- Създаване и оборудване на подходящи помещения за специализирана, терапевтична подкрепа.
- Реализиране на проекти по Националните програми на МОН, насочени към осигуряване на съвременна образователна среда, достъпност и сигурност.
- Организиране на необходимите разумни улеснения за участие на учениците със СОП в национални външни оценявания и държавни зрелостни изпити.
- Създаване и оборудване на зали и кабинети за развиване на дарби и интереси.

**По Оперативна цел 5: Подобряване на взаимодействието между участниците в образователния процес (деца и ученици, педагогически специалисти и родители) и институциите за осигуряване на най-добрия интерес на детето и ученика.**

*Мярка 1 - Създаване на работещи практики за взаимодействие между деца и ученици, педагогически специалисти и родители.*

*Мярка 2 - Създаване на работещи практики за взаимодействие между детската градина, училище, местната администрация, отдел за закрила на детето и др.*

*Мярка 3 - Развитие на ефективни форми за работа с родителите на деца и ученици със специални образователни потребности.*

*Мярка 4 - Работа с родителите на деца и ученици с изявени дарби.*

- Създаване на стимули за осигуряване на подходяща семейна среда за развитие на талантите на деца и ученици с изявени дарби ;
- Осигуряване на финансова подкрепа на родителите на деца и ученици с изявени дарби за осигуряване на подходящо обучение, подготовка, тренировки, мртофдическа и и друг вид помощ;
- Създаване на информираност за възможностите за допълнително обучение и кариерно ориентиране на деца и ученици с изявени дарби

*Мярка 5 - Подобряване на координацията и сътрудничеството между институции по отношение на работата с децата в риск и деца, жертви на насилие.*

*Мярка 6 - Дейности, насочени към местната общественост за:*

- преодоляване на предразсъдъците към децата със СОП;
- за повишаване на информираността и съпричастността към децата и учениците със специални образователни потребности.

# VII. Индикатори за постигане целите на стратегията

Постигането на оперативните цели на общинската стратегия ще се следи чрез няколко основни индикатора, свързани с основни аспекти от цялостната промяна.

1. Брой деца и ученици, на които е осигурена обща подкрепа за личностно развитие.
2. Брой деца и ученици, на които е осигурена допълнителна подкрепа за личностно развитие.
3. Брой родители, които са съпричастни с подкрепата за личностно развитие на децата и учениците.

4. Брой обучен персонал в детската градина и училището, организиращи качествена подкрепа за личностно развитие.

5. Брой педагогически специалисти, участвали в обучения за развитие на професионалните компетентности за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие.

6. Брой деца и ученици с изявени дарби и способности, които са идентифицирани от системите за насърчаване на работата с тях.

# VIII. Планиране, координиране и отчетност на изпълнението на Стратегията

В изпълнение на чл. 197, ал. 1 и ал. 2 от Закона за предучилищното и училищно образование (ЗПУО) разработената общинска стратегия за личностно развитие на децата и учениците за период от 2 години, се приема от Общинския съвет.

Стратегическите, оперативни цели и мерките в Общинската стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в община Трън 2024-2026г. се изпълнява чрез заложените дейности в общинските годишни планове. Мониторингът на изпълнението включва събиране на данни и информация, обобщаването им, анализ на постигнатия ефект от осъществените мерки и дейности и изготвяне на препоръки за подобряване или обобщаване на добри практики. Общината регламентира вида на данните и информацията, необходими за мониторинга, институциите, които ги предоставят и определя индикатори за отчитане на напредъка.

За изпълнение на общинската стратегия ежегодно до 30 април Общинският съвет, по предложение на Кмета и след съгласуване с Регионалното управление на образованието – Перник, приема годишен план за изпълнение на дейностите за подкрепа на личностно развитие, съгласно чл. 197, ал. 3 от ЗПУО. Изпълнението на годишния общински план се координира и отчита на общинско ниво по ред, определен от кмета на общината и в сроковете, посочени в чл. 197, ал. 3 от ЗПУО.

# IX. Осигуряване на информация и публичност

Важно условие за ефективното реализиране на Общинската стратегия за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците в община Трън (2024–2026 г.) е политиката за информираност на медиите, обществеността и заинтересованите страни.

Въз основа на областната стратегия по чл. 196 се приема общинска стратегия за личностно развитие на децата и учениците (чл.197 от ЗПУО).

Общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Трън (2024 - 2026 г.) ще бъде публикувана на интернет страницата на Общината.

# СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

| | |
|---|---|
| ЗПУО | Закон за предучилищното и училищното образование |
| ДГ | Детска градина |
| ДСП | Дирекция социално подпомагане |
| ДПС | Детска педагогическа стая |
| ЕПЛР | Екип за подкрепа за личностно развитие |
| МКБППМН | Местна комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни |
| МОН | Министерство на образованието и науката |
| НПрО | Наредба за приобщаващото образование |
| НСИ | Национален статистически институт |
| ОПЛ | Общопрактикуващ лекар |
| ОРЕС | Обучение от разстояние в електронна среда |
| ПМС | Постановление на Министерски съвет |
| РЗИ | Регионална здравна инспекция |
| РУО | Регионално управление на образованието |
| РЦППО | Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование |
| СОП | Специални образователни потребности |
| СУ | Средно училище |
| ЦОП | Център за обществена подкрепа |
| ЦСРИ | Център за социална рехабилитация и интеграция |